

Świat Nowego Testamentu

KONFESYJNI

Spotkanie #10
15.11.2022

Grzegorz Żarnecki
g.zarnecki@konfesyjni.pl

Saduceusze, kapłani i arystokracja

- Większość kapłanów nie należała do arystokracji. Podobnie jak w przypadku lewitów, ich utrzymanie zależało od dziesięciny płaconej przez zwykłych Żydów.
- Większość kapłanów na co dzień mieszkała poza Jerozolimą. Rotacyjnie grupy kapłanów udawały się do świątyni aby pełnić tam służbę.
- Kapłani pełnili rolę nauczycieli Prawa oraz rozstrzygali spory pomiędzy ludem.

- Na szczycie hierarchii kapłańskiej stał arcykapłan, wybierany spośród niewielkiej grupy wpływowych rodzin, które tworzyły rdzeń żydowskiej arystokracji.
- Rywalizacja o wpływy z dynastią herodiańską
- Znaczna część arystokracji należała do stronnictwa saduceuszy, które pozostawało w permanentnym teologicznym sporze z faryzeuszami. Saduceusze podkreślali znaczenie wolnej woli człowieka, a zarazem odrzucali nieśmiertelność duszy, zmartwychwstanie czy jakiegokolwiek odbieranie kary lub nagrody po śmierci. [Józef Flawiusz, *Wojna Żydowska*, ks. II, 164-6; Dz 23,8]

- Saduceusze opierali się wyłącznie na Torze i odrzucali próby uzupełnienia Prawa ludzkimi tradycjami.
- *Faryzeusze przekazali ludowi pewne przepisy zaczerpnięte z tradycji przodków, które nie zostały zapisane w Prawach Mojżeszowych i z tego powodu odrzucają je Saduceusze; ci bowiem uważają, że prawomocne są tylko te ustawy, które zostały zapisane, natomiast nie trzeba przestrzegać ustaw pochodzących z tradycji poprzednich pokoleń. Na tym tle doszło między dwoma stronnictwami do dysput i poważnych sporów.*

Józef Flawiusz, *Dawne Dzieje Izraela*, ks. XIII, rozdz. X, 6

- Dlaczego saduceusze odrzucali zmartwychwstanie?
 - Tora milczy na temat zmartwychwstania.
 - Nauka o zmartwychwstaniu miała wymiar polityczny! Zmartwychwstanie, zwłaszcza w kontekście 37 rozdziału Ezechiela, było rozumiane jako metafora odnowienia całego Izraela. Zmartwychwstały Izrael odrzuci kompromisy z poganami i pod wodzą Mesjasza zwróci się całkowicie do Boga. Taki scenariusz zagrażał władzy saduceuszy.
- Wbrew temu, pod wpływem faryzeuszy, większość ludu przyjmowała wiarę w zmartwychwstanie i widzialne odnowienie Izraela.

Esseńczycy

- Nazywani przez Józefa Flawiusza trzecią filozofią.
- Esseńczycy byli znani m.in. z ascetycznego trybu życia, dbałości o czystość rytualną, wspólnotowego czytania Pism, nieposiadania niewolników, wspólnoty majątku. Całkowicie odrzucali istnienie wolnej woli i uważali, że wszystkimi wydarzeniami rządziło przeznaczenie.
- Szczegółowy opis esseńczyków pozostawił Józef Flawiusz w *Wojnie Żydowskiej*, ks. II, rozdz. VIII.

Stronnictwo	Znaczenie polityczne	Wolna wola vs przeznaczenie	Zmartwychwstanie
Saduceusze	Duże – saduceusze stanowili wpływowy obóz wśród żydowskiej arystokracji i zachowywali poprawne relacje z Rzymianami.	Całkowicie odrzucali koncepcję przeznaczenia. Wszystkie wybory człowieka wynikają z jego wolnej woli.	Całkowicie odrzucali wiarę w zmartwychwstanie i karę lub nagrodę po śmierci. Kresem każdego człowieka jest bycie cieniem w Szeolu.
Faryzeusze	Niewielkie – faryzeusze posiadali przedstawicieli w Sanhedrynie, ale ich wpływ na elity był ograniczony. Za to skutecznie propagowali swoje poglądy wśród ludu.	Większość wydarzeń wynika z przeznaczenia i woli Bożej. Wybór pomiędzy dobrem i złem zależy od wolnej woli człowieka.	Wierzyli w zmartwychwstanie sprawiedliwych. Dusze złych spotyka kara po śmierci.
Esseńczycy	Żadne – celowo izolowali się od życia publicznego.	Wierzyli, że wszystko wynika z przeznaczenia.	Po śmierci dusze sprawiedliwych otrzymują nagrodę, a dusze złych wieczną karę. (Choć opinie Flawiusza o helleńskich poglądach esseńczyków wydają się nierzetelne.)

Wspólnota z Qumran

- Wspólnota osiadła na północno-zachodnim wybrzeżu Morza Martwego.
- W latach 1947-56 w grotach wokół Qumran znaleziono ok. 900 zwojów ze starożytnymi pismami.
- Większość badaczy uznaje wspólnotę z Qumran za powiązaną z esseńczykami.
- Wspólnotę założył przypuszczalnie w II przed Chr. tajemniczy Nauczyciel Sprawiedliwości, którego oburzyło zepchnięcie na margines dawnych elit kapłańskich na rzecz arcykapłana z dynastii machabejskiej.

- Wspólnota z Qumran uważała, że jednym z jej celów jest *przygotowanie drogi dla Pana* [zwój 1QS 8.13-16]. Stąd wśród niektórych badaczy pojawiła się hipoteza, że Jan Chrzciciel był związany ze środowiskiem esseńczyków [Iz 40,3; Mt 3,3].
- Wspólnota postrzegała siebie jako prawdziwych reprezentantów tradycji Izraela, w opozycji do dynastii machabejskiej. Qumranicy wierzyli, że to właśnie przez nich Bóg rozpoczął dzieło odnowienia Izraela, które zostanie zwieńczone nowym przymierzem i panowaniem Mesjasza z rodu Dawida.
 - W istocie Qumranicy oczekiwali dwóch Mesjaszy – króla i kapłana sprawującego kult w nowej świątyni.

- *Do Boga bowiem należy sąd [miszpat – שֹׁפֵט] i z jego ręki pochodzi doskonałość drogi. Przez jego wiedzę wszystko się staje. Wszystko, co istnieje, ustanowił poprzez swą myśl i bez niego nic nie zostało uczynione. Ja zaś, jeśli zachwieję się, to łaska Boża będzie zawsze moim wybawieniem. Jeśli potknę się przez cielesne przewinienie, mój osąd nastąpi wedle Bożej sprawiedliwości, która trwa na wieki. Gdy zacznie się ma udręka, wyratuje moją duszę z grobu i pokieruje moimi krokami ku drodze. W miłosierdziu swoim pozwoli mi zbliżyć się. Wśród jego łaskawości przyjdzie mój osąd. W swej prawdziwej sprawiedliwości osądzi mnie i w wielkiej swej dobroci odpuści wszystkie moje przewinienia. W swej sprawiedliwości oczyści mnie z nieczystości ludzkiej i grzechu ludzi, bym sławił Boga za jego sprawiedliwość i Najwyższego za jego świątliwość. Błogosławiony bądź, mój Boże, który otwierasz na wiedzę serce swego sługi*

zwój 1QS 11,10-16; tekst na podstawie polskiego tłumaczenia w:
A. Grzeškowiak, *Grzech według trzech pierwszych rozdziałów Listu do Rzymian*, Podkowa Leśna 2009, str. 160

- *Albowiem niebiosa i ziemia będą słuchać Jego Mesjasza i wszystko, co w nich jest, nie odwróci się od przykazań [Jego] świętych. Umacniajcie się, szukający Pana, w Jego służbie. Czy nie znajdziecie w tym Pana, [wy] wszyscy, którzy macie nadzieję w swoim sercu? Albowiem Pan szuka pobożnych i wzywa sprawiedliwych po imieniu. Nad pokornymi unosi się Jego duch i odnawia wiernych w Swojej sile. Albowiem uczci pobożnych na tronie swego wiecznego królestwa, uwalniając więźniów, otwierając oczy niewidomym, podnosząc pochylonych. I na zawsze będę przebywał z pełnymi nadziei i pobożnymi... a Pan dokona chwalebnych rzeczy, których nie dokonano, tak jak powiedział. Bo On uzdrowi ciężko zranionych, On ożywi umarłych, pośle dobrą nowinę cierpiącym.*

zwój 4Q521 2,1-12 (apokalipsa mesjańska)

- *A gdy Jan usłyszał w więzieniu o czynach Chrystusa, posłał dwóch ze swoich uczniów z pytaniem: Czy ty jesteś tym, który ma przyjść, czy mamy oczekiwać innego? A Jezus odpowiedział im: Idźcie i oznajmijcie Janowi, co słyszycie i widzicie. Ślepi widzą, chromi chodzą, trędowaci zostają oczyszczeni, głusi słyszą, umarli zmartwychwstają, a ubogim opowiadana jest ewangelia. [Mt 11,2-5]*
- *Duch Pana, BOGA, nade mną, bo PAN mnie namaścił, abym ogłaszał ubogim dobrą nowinę. Posłał mnie, abym opatrywał tych, których serca są złamane, abym jeńcom oznajmiał uwolnienie a więźniom wolność. [Iz 61,1]*

Zwykli Żydzi

- Większość Żydów nie należała do żadnego stronnictwa i była zajęta codziennym życiem: uprawą roli, handlem, utrzymywaniem rodziny, płaceniem podatków itd. Nie śledzili teologicznych nowinek i sporów.
- Jednak nawet bez utożsamiania się z żadnym stronnictwem, znaczna większość Żydów traktowała sprawy wiary poważnie. Modlili się, pościli, chodzili do synagogi, pielgrzymowali do Jerozolimy, obrzezywali swoich synów, nie jedli wieprzowiny, zachowywali szabat.
- Wielu szanowało nauczanie faryzeuszy i wypełniało swoje podstawowe zobowiązania zgodnie z ich wskazówkami.